

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ І.І. КАРАКАША «ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ ТА ЇХ РЕСУРСИ В УКРАЇНІ»¹

Сучасне суспільство пронизане відносинами власності незалежно від національних кордонів, цивілізаційних, культурних, релігійних та інших відмінностей. Справді, власність як багатоаспектне явище притаманна будь-яким людським спільнотам. Незважаючи на цілком закономірний інтерес науковців до відносин власності, результатом якого стала незліченна кількість правових, економічних, історичних та філософських досліджень, питання щодо природноресурсової власності досі однозначно не вирішені. Це особливо цікаво з огляду на те, що власність на природні об'єкти та їх ресурси завжди являє собою наріжний камінь розвитку людського суспільства, складає основу глобальних геополітичних інтересів та процесів. Більше того, саме на сучасному етапі, коли антагонізм між природним оточенням і людським суспільством загострився до свого історичного піку, потреба у формуванні такого правового регулювання відносин власності на природні ресурси, яке забезпечуватиме їх раціональне використання та ефективну охорону, є ключовою для поступального розвитку людства.

У зв'язку із зазначеним поява монографічного дослідження фахівця з питань природноресурсової власності – професора кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» Каракаша І.І. – є значною подією у правовому житті української юриспруденції. Досить широко окресливши межі свого наукового пошуку, автор зумів збудувати якісну, логічно структуровану працю, послідовно виклавши цілісне й оригінальне за змістом, постановкою та викладом складних питань дослідження. Незважаючи на свій доволі значний обсяг, монографія складається лише з трьох розділів, що охоплюють найбільш проблемні та досі дискусійні питання і погляди науковців.

У Розділі 1. автор розглянув і визначив принципові позиції щодо особливостей природноресурсової власності, які необхідні для розуміння його ідей, що викладені у наступних розділах роботи. Зокрема, науковець розпочав своє дослідження з аналізу поняття власності взагалі з поступовим і послідовним розкриттям особливості власності на природні об'єкти та їхні ресурси у порівнянні із класичною майновою власністю. Такий методологічний підхід дозволив аргументовано виділити і проаналізувати найбільш дискусійні правові ознаки природноресурсової власності.

У Розділі 2. розкриваються проблемні питання правового регулювання відносин власності на природні об'єкти та їхні ресурси у виключній та розділеній формах. При цьому автор методологічно підходить до дослідження досить складних питань, а саме: проводить глибокий аналіз чинного законодавства в контексті історичних особливостей його становлення та еволюції. Такий підхід забезпечує фундаментальність та аргументованість сформульованих висновків.

Розділі 3 монографічного дослідження є найбільш насиченим за охопленням проблемних питань. В ньому досліджуються право власності на природні об'єкти та їхні ресурси в інтегрованому стані, право власності на диференційовані об'єкти та ресурси природного походження, право власності на природні комплекси, природно-соціальні об'єкти та ресурсові складові фондів природних об'єктів. Заслуговує на увагу авторське розуміння конституційного права власності Українського народу на природні об'єкти та їх ресурси, а також співвідношення народного права з правом державної власності на природні багатства. Безспірним досягненням автора є ретельне дослідження сучасного природноресурсового законодавства України та виявлення на цій основі різних концептуальних засад його побудови. У монографії продемонстровано ці та інші недоліки

---

¹ Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні: монографія / І. І. Каракаш. – Одеса: Юридична література, 2017. – 438 с.

чинного законодавства, що регламентує відносини власності на природні об'єкти та їхні ресурси.

Наука природноресурсового та екологічного права, безсумнівно, збагатилася цікавими авторськими визначеннями, які запропоновано у результаті здійсненого дослідження. Так, професор І.І. Каракаш формулює дефініції таким складним об'єктам як рослинний світ, дика фауна, природні лікувальні ресурси курортів та інших курортно-лікувальних закладів; наводить власне визначення інтегрованого природного об'єкта. Ці та інші пропозиції вченого є не лише цінним підґрунтям для наступних наукових розвідок. Авторські висновки виступають обґрунтованими та виваженими орієнтирами для якісної нормотворчої діяльності. Слід зазначити, що дослідник стримано формує пропозиції щодо прийняття чи зміни чинних правових норм. З одного боку, це є ознакою високої авторської відповідальності, що змушує обережно і ретельно формувати усі свої висновки, а з іншого, – стриманість автора такої ґрунтовної монографії позбавляє законодавця від розробки широкого переліку рішень, спрямованих на вдосконалення діючого природноресурсного законодавства. У світлі сказаного, особливої ваги набувають ті конкретні шляхи вдосконалення нормативно-правових засад регулювання відносин власності на природні об'єкти, які окреслені в монографічній роботі.

Автор глибоко всебічно представив питання здійснення права природноресурсової власності органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Ним виділена низка проблемних теоретичних і практичних аспектів у правовому регулюванні зазначених відносин. Проте така фундаментальна праця значно виграла б, якби в ній більш детально розкривалися правові перспективи реалізації права природноресурсової власності у світлі децентралізаційної реформи, якою у даний час охоплена українська правова система.

Однією з ключових ідей, яка виступає засадничою основою монографії та одночасно її аргументованим висновком, є положення щодо самостійності, й одночасно комплексності природноресурсного права. Професор Каракаш І.І. впевнено стверджує, що природноресурсове право в перспективі може реально претендувати на роль фундаментальної галузі права в українській правовій системі поряд із сучасним екологічним правом.

Як і будь-яка насправді творча і оригінальна наукова праця, рецензована монографія породжує багато нових ідей та щедро дарує їх наступним дослідникам, які торкатимуться розглянутих питань. Зокрема, автор вказує на можливість подолання виявлених ним прогалин у природноресурсовому законодавстві шляхом прийняття спеціального закону про власність на природні об'єкти та їхні ресурси і внесення на його основі відповідних змін і доповнень у природноресурсові законодавчі акти. Науково-теоретичний розвиток цієї пропозиції потенційно складає цікавий вектор подальших наукових пошуків та законодавчих ініціатив.

Отже, рецензована монографія професора Каракаша І.І. «Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні» є комплексною, фундаментальною науковою працею, яка стала серйозним внеском вченого у скарбницю науки природноресурсового та екологічного права. Висновки, запропоновані автором, є універсальними та всебічно обґрунтованими, у зв'язку з чим вони сміливо можуть використовуватися у науково-теоретичних дослідженнях, нормотворчих розробках, правозастосовній практиці та викладацькій діяльності.

**Доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, професор кафедри
теорії права та держави
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
Заслужений юрист України**

Костицький В.В.